

**Pismo**



**Od** I Wicewojewoda <wicewojewoda@katowice.uw.gov.pl>

**Do** <sekretariat@wkz.katowice.pl>

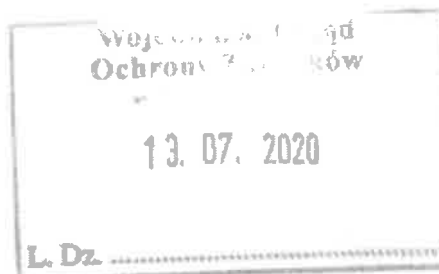
**Data** 2020-07-13 12:09

PETYCJA -1.pdf (~904 kB)



Data: 2020-07-13  
RPW/11637/2020

Dekretacja IWV: WKZ: Dyr. Konarzewski

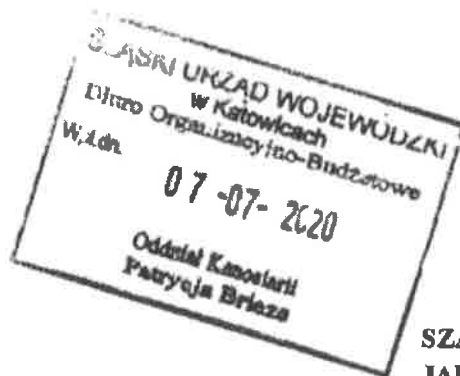


*p. A. Konarzewski*  
13.07.2020 AK

Brzeg dnia 6 lipca 2020 r.



Nr tel.  
E-mail:



SZANOWNY PAN  
JAROSŁAW WIECZOREK  
WOJEWODA ŚLĄSKI

## PETYCJA

Dotyczy: *ocalenia i trwałego zachowania zabytku.*

Działając w interesie publicznym, na podstawie art. 63 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, a także art. 89 pkt 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wnoszę o niezwłoczne podjęcie skutecznych działań w celu ocalenia i trwałego zachowania zabytkowego dworca kolejowego na stacji Dąbrowa Górnicza Ząbkowice, położonego w Dąbrowie Górniczej przy ul. Dworcowej 11.

Uzasadnienie:

1. Budynek dworca jest dziełem architektury i budownictwa XIX w., jak również miejscem upamiętniającym wydarzenia historyczne i działalność wybitnych osobistości (szczegóły w załączniku nr 1).
2. Budynek figuruje w gminnej ewidencji zabytków miasta Dąbrowa Górnicza, przyjętej Zarządzeniem nr 2108/2014 Prezydenta Dąbrowy Górniczej z dnia 03.02.2014 r.
3. Moim zdaniem gmina Dąbrowa Górnicza nie wywiązuje się należycie z zadań określonych w art. 4 pkt.: 1; 2; 3; 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a właściciel dworca – PKP S.A. – nie realizuje zadań określonych w art. 5 wymienionej ustawy.
4. Od 2011 r. budynek dworca jest pustostanem, sukcesywnie niszczącym i popadającym w ruinę, przy czym do niedawna oferowano go – bezskutecznie – na wynajem (fotografie obiektu w załączniku nr 2).
5. Aktualnie dworzec nie jest przeznaczony ani na wynajem, ani na sprzedaż, i nie został uwzględniony w Programie Inwestycji Dworcowych PKP S.A. na lata 2016–2023. Nie jest przewidziany do modernizacji, jednakże spółka zleciła wykonanie oceny jego stanu technicznego (informacja z PKP S.A. – załącznik nr 3).
6. Przepuszczam, że wykonanie oceny stanu technicznego zlecono w celu uzyskania opinii rekomendującej rozbiórkę dworca, z uwagi na zagrożenie dla osób korzystających z przyległego centrum przesiadkowego. Nie trzeba być rzeczoznawcą, by stwierdzić, że budy-

nek rzeczywiście może stwarzać zagrożenie dla ludzi (odpadają kawałki przęgniętego muru); jednakże winę za ten stan rzeczy ponosi właściciel zabytku, od lat nierealizujący – przypuszczalnie bezkarnie – zadań określonych w art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

7. Uzyskanie przez PKP S.A. opinii eksperckiej rekomendującej rozbiórkę budynku umożliwi spółce wszczęcie postępowania dotyczącego wykreślenia go z gminnej ewidencji zabytków, a po ewentualnym pomyślnym (dla spółki) zakończeniu postępowania – wyburzenie dworca.

3 lipca br. Stowarzyszenie Dąbrowskie Inicjatywy Społeczne, którego statutowa działalność obejmuje m.in. podtrzymywanie tradycji narodowej, kulturowej i obywatelskiej, wystąpiło do Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wszczęcie z urzędu postępowania w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości woj. śląskiego budynku dworca kolejowego na stacji Dąbrowa Górnicza Ząbkowice.

Niezależnie od powyższego, ja – obywatel Rzeczypospolitej Polskiej – wnoszę niniejszą petycję do ustawowego organu ochrony zabytków, czyli do Pana, jako Wojewody Śląskiego.

W uzupełnieniu uważam za stosowne wspomnieć, że w byłym mieście Ząbkowice, uznanym obecnie – oficjalnie i urzędowo – za „najbardziej zdegradowany i zmarginalizowany obszar Dąbrowy Górniczej” oraz „dzielnicę koncentracji wszystkich najistotniejszych negatywnych zjawisk społecznych, tj. depopulacji, bezrobocia i wykluczenia społecznego”, znajdują się 63 zabytki nieruchome, z których żaden nie został wpisany do rejestru zabytków. Dworzec kolejowy – niemy świadek 153 lat polskiej historii – jest obecnie najstarszym i najcenniejszym historycznie zabytkiem Ząbkowic, lecz ani jego właściciel (PKP S.A.), ani władze samorządowe Dąbrowy Górniczej nie przejawiają zainteresowania trwałym zachowaniem obiektu. Jeżeli Pan, jako przedstawiciel Rady Ministrów, nie podejmie zdecydowanych i skutecznych działań, to wkrótce przepadnie bezpowrotnie kolejna część polskiego dziedzictwa kulturowego.

Na podstawie art. 4 pkt 3 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, wyrażam zgodę na ujawnienie moich danych osobowych na oficjalnej stronie internetowej podmiotu rozpatrującego niniejszą petycję.

Z wyrazami szacunku

#### Załączniki:

- Nr 1 – Wartości historyczne dworca kolejowego na stacji Dąbrowa Górnicza Ząbkowice: – na 4 str.
- Nr 2 – Fotografie dworca z ostatnich 9 lat..... – na 2 str.
- Nr 3 – Wydruk pisma PKP S.A. z 30.06.2020 r. .... – na 1 str.

„Program rewitalizacji: Dąbrowa Górnicza 2022 (aktualizacja – 2018 r.)”, Załącznik nr 1 uchwały nr XLV/881/2018 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 17 października 2018 roku, str. 61 i 39.

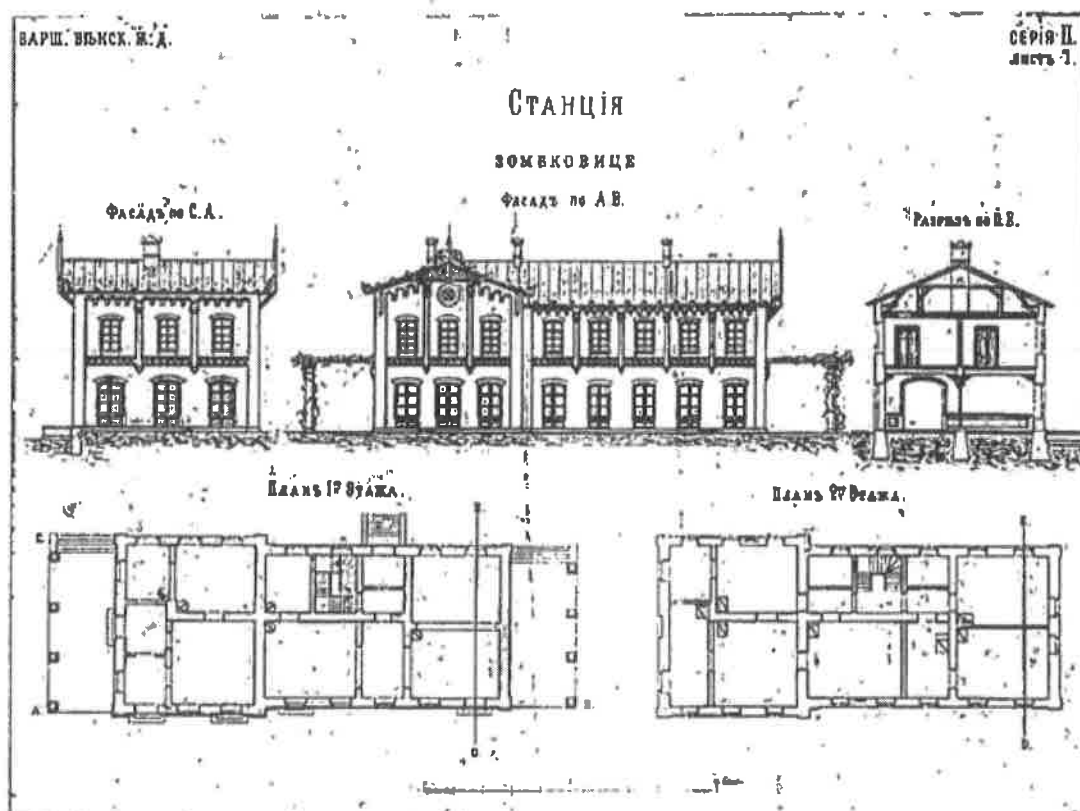
## WARTOŚCI HISTORYCZNE DWORCA KOLEJOWEGO NA STACJI DĄBROWA GÓRNICZA ZĄBKOWICE

### 1. Środowisko historyczne

Stacja kolejowa Ząbkowice (obecnie Dąbrowa Górnicza Ząbkowice) jest najstarszą stacją w Zagłębiu Dąbrowskim<sup>1</sup>. Pierwszy rozkładowy pociąg z Częstochowy przybył na nią 1 grudnia 1847 roku<sup>2</sup>. Pierwszy ząbkowski dworzec Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej zbudowano albo w roku 1847, albo ok. 1856 r. Budynek przetrwał do naszych czasów (ul. Dworcowa 13), lecz wyburzono go w 2017 r. w związku z budową podziemnego przejścia. Dworzec nie był uznany za zabytek, chociaż odegrał pewną rolę w powstaniu styczniowym, co potwierdza m.in. korespondencja Teodora Leona Cieszkowskiego (komendanta placu w Dąbrowie) do Rafała Pazdowskiego – zawiadowcy stacji Ząbkowice, z dnia 14 lutego 1863 roku<sup>3</sup>.

### 2. Zachowany dworzec kolejowy (przedmiot petycji)

Budynek wzniesiono w dwóch etapach. W latach 1867–1868 zbudowano południowe skrzydło<sup>4</sup>. W latach 1892–1893 – skrzydło północne<sup>5</sup>.



Dworzec kolejowy w Ząbkowicach zbudowany „pod dach” w roku 1867, widok od strony peronów. Ilustracja pochodzi z albumu wydanego w Moskwie w 1872 roku<sup>6</sup>

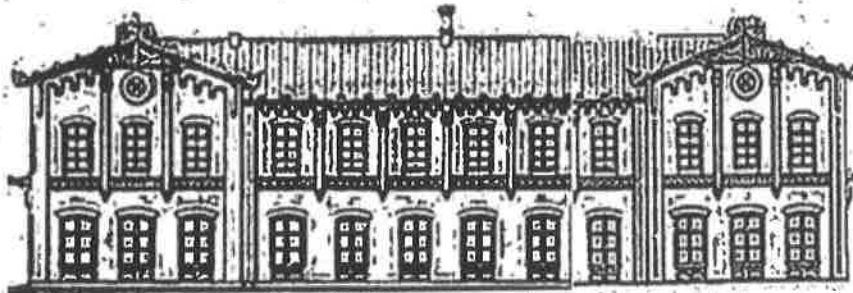
<sup>1</sup> W tym samym czasie oddano do użytku stację kolejową w Łazach, lecz miejscowości tej nie zaliczano w XIX wieku do Zagłębia Dąbrowskiego.

<sup>2</sup> „Kurier Warszawski”, nr 315, Warszawa, 24.11. (06.12) 1847 r., str. 1.

<sup>3</sup> Archiwum Główne Akt Dawnych, jedn. aktowa 1/244/ 0/-/170.

<sup>4</sup> „Gazeta Handlowa”, nr 143, Warszawa, 20.06 (02.07).1868, str.3.

<sup>5</sup> „Gazeta Polska”, nr 168, Warszawa, 14 (26).07. 1893, str. 2.



*Kompilacja fragmentów poprzedniej ilustracji. Dworzec z dobudowanym, w latach 1892–1893 skrzydłem północnym (jaśniejszy kolor)*



*Budynek zachował się w niezmienionym kształcie (fot. z 2017 r.)*

### 3. Wydarzenia historyczne i działalność wybitnych osobistości

- a. W 1886 r. lub 1887 r. w budynku dworca uruchomiono stację meteorologiczną – jedną z kilkunastu pierwszych wchodzących w skład Warszawskiej Sieci Meteorologicznej<sup>7</sup>. Była to pierwsza i przez pewien czas jedyna stacja meteorologiczna w Zagłębiu Dąbrowskim (najbliższa mieściła się w gubernialnym Piotrkowie).
- b. Stację meteorologiczną obsługiwali kolejowi telegrafisci, a biuro telegrafu mieściło się w tym samym budynku. W latach 1896–1913 (a być może wcześniej) rewizorem telegrafu w Ząbkowicach był Karol Henryk Plage – wybitny polski numizmatyk i pierwszy kustosz muzeum przy warszawskiej mennicy państwowej. Mieszkając i pracując w Ząbkowicach napisał książkę pt. „Monety bite w miedzi za panowania Stanisława Augusta”, wydaną w roku 1897 w Warszawie<sup>8</sup>, uznawaną do dziś za jedno z najlepszych polskich opracowań numizmatycznych.
- c. Ząbkowice były węzłową stacją przygraniczną obsługującą połączenia międzynarodowe z Warszawy do Austrii i Prus. Siłą rzeczy z usług oferowanych na dworcu kolejowym korzystało wiele wybitnych osobistości. Z pewnością zalicza się do nich Oskar Kolberg, który spisał w Ząbkowicach 13 pieśni i 2 melodie taneczne<sup>9</sup>.
- d. W okresie rewolucji 1905 r. na stacji Ząbkowice działała aktywnie komórka Narodowego Koła Kolejarzy (NKK). O północy z 14/15 lipca 1905 r. z dworcowego biura telegrafu nadano depeczę wzywającą wszystkich pracowników Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej do bojkotu języka rosyjskiego i posługiwania się wyłącznie

<sup>6</sup> I. I. Wołgunow (Волгунов), „Album z rysunkami ogólnego układu dróg, budynków i konstrukcji mostowych kolei istniejących w Rosji”, Moskwa, 1872.

<sup>7</sup> „Wszeczeństwo”, nr 43 z 23.10.1887 r. str. 685.

<sup>8</sup> „Dziennik Poznański”, nr 92, Poznań, 23.04.1898, str. 2.

<sup>9</sup> J. Krzyżanowski (red.), „Oskar Kolberg dzieła wszystkie. Kieleckie. Tom 18”, Wrocław, Poznań, 1963, str. 120-122 i 166-167 oraz O. Kolberg, „Lud. Jego zwyczaj... Tom XIX, Kieleckie”, Kraków, 1886, str. 48; 112-116; 125.

językiem polskim<sup>10</sup>. Akcja zapoczątkowana w Ząbkowicach okazała się skuteczna i po kilkutygodniowych negocjacjach zarząd przedsiębiorstwa i władze rosyjskie wyraziły zgodę na używanie języka polskiego na kolei.

- e. W latach 1903–1906 bywał w Ząbkowicach – i zapewne korzystał z dworca – Józef Piłsudski. Niestety nie ma na to dowodów, niemniej jednak w okresie międzywojennym nikt nie poddawał jego „wizyt” w wątpliwość<sup>11</sup>. W czerwcu 1935 r. została pobrana ziemia: „(...) z pamiątkowego miejsca pracy ideowej I Marszałka Józefa Piłsudskiego w Ząbkowicach”, którą specjalna sztafeta dostarczyła na Kopiec Piłsudskiego na krakowskim wzgórzu Sowiniec<sup>12</sup>.
- f. W 1908 r. w budynku ząbkowickiego dworca pojawiał się Tomasz Arciszewski, gromadzący w domu miejscowego kolejarza Juliana Lubeckiego dynamit z zagłębiowskich kopalń, na potrzeby słynnej akcji pod Bezdunami na Litwie<sup>13</sup>.
- g. 11 listopada 1911 r. ząbkowicki dworzec i stację opanował pododdział Czerwonej Gwardii. 20 listopada gwardzistów rozbroił i wywiózł z Zagłębia niewielki pododdział Wojska Polskiego pod osobistym dowództwem gen. Tadeusza Rozwadowskiego, przemieszczający się koleją z Warszawy do Lwowa. Na temat ww. akcji zachowały się liczne doniesienia prasowe<sup>14</sup>. 29 listopada inny pododdział Czerwonej Gwardii próbował ponownie opanować ząbkowicką stację, lecz tym razem rozbroili gwardzistów żołnierze miejscowego posterunku Wojskowej Straży Kolejowej<sup>15</sup>. Nie wiadomo, jak długo utrzymywano wojskowe stanowisko komendanta dworca kolejowego (nazwa dosłowna), aczkolwiek ostatnie informacje na ten temat pochodzą z kwietnia 1921 roku<sup>16</sup>.
- h. Latem 1919 r. – w ramach przygotowań do wojny z Niemcami – na ząbkowickiej stacji i dworcu gościł kilkakrotnie gen. Józef Haller. Nie były to przypadkowe wizyty, gdyż w Ząbkowicach znajdowało się stanowisko dowodzenia 6. Pułku Strzelców, wchodzącego w skład 2.DSP. Niewykluczone, że mieściła się tam również kwatera dowództwa dywizji lub nawet wysunięte stanowisko dowodzenia frontu (główne było w Krakowie). W Ząbkowicach gen. Haller podejmował m.in. płk. Goodyear’a przewodniczącego komisji sojuszniczej na Śląsku<sup>17</sup>. Tutaj też spotkał się po raz pierwszy z obsługą pociągu pancernego „Hallerczyk”, stacjonującego na ząbkowickiej stacji<sup>18</sup>.
- i. W 1921 r. przez mniej więcej trzy miesiące (kwiecień – sierpień) z ząbkowickiego dworca korzystali żołnierze pociągu pancernego „Piłsudczyk”<sup>19</sup>. Tzw. bojówkę, czyli opancerzone i uzbrojone wagony pociągu wraz z obsługą i oddziałem szturmowym „przemyciono” na Górny Śląsk, aby na ich bazie zorganizować improwizowane powstańcze pociągi pancerne (trzecie powstanie śląskie). Logistyczną część pociągu – tzw. koszary – pozostała w Ząbkowicach. Wielu żołnierzy z bojowej części pociągu poległo w powstaniu lub odniosło rany, natomiast opancerzoną część bojową pociągu zbudowano od nowa w Zakładach Cegielskiego w Poznaniu i przekazano wojsku 07.08.1921 roku<sup>20</sup>. Mniej więcej do tego czasu „koszary” stacjonowały na ząbkowickiej stacji, chociaż powstanie zakończyło się miesiąc wcześniej (05.07.1921 r.).

<sup>10</sup> „Kiliński”, nr 4, Warszawa, czerwiec 1937, str. 181.

<sup>11</sup> „Expres Zagłębia”, nr 281, Sosnowiec, 14.10.1935, str. 2.

<sup>12</sup> „Expres Zagłębia”, nr 173, Sosnowiec, 27.06.1935, str. 4.

<sup>13</sup> S. Lideczko, „Akcja bezdańska (zamach 3 premierów polskich)”, Warszawa, 1933

<sup>14</sup> „Ziemia Lubelska”, nr 572, Lublin, 26.11.1918, str. 2; „Robotnik”, nr 308, Warszawa, 21.11.1918, str. 2;

„Górnik”, nr 59 (1), Dąbrowa, 30.11.1918 r., str. 4.

<sup>15</sup> „Czas”, nr 522, Kraków, 03.12.1918, str. 2.

<sup>16</sup> „Dziennik Personalny MON”, nr 15, Warszawa, 16.04.1921, str. 177.

<sup>17</sup> „Kurier Poznański”, nr 196, Poznań, 27.08.1919, str. 1.

<sup>18</sup> „Tygodnik Ilustrowany”, nr 29, Warszawa, 19.07.1919, str. 461 i 462.

<sup>19</sup> „Iskra”, nr 129, Sosnowiec, 31.07.1921, str. 3.

<sup>20</sup> „Kurier Poznański”, nr 179, Poznań, 07.08.1921, str. 7.



- j. 02.05.1931 r. przed ząbkowickim dworcem witano „z uniesieniem” – jak pisano w prasie – Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego, udającego się do Katowic na uroczyste obchody 10. rocznicy trzeciego powstania śląskiego<sup>21</sup>.
- k. 30.09.1934 r. przed ząbkowickim dworcem podejmowano ministra spraw zagranicznych Józefa Becka, wraz z małżonką, w sposób następujący<sup>22</sup>: *Na peronie ustawiła się kompania KPW z ognisk Zagłębia Dąbrowskiego oraz zarządy ognisk KPW: Dąbrówka Górnicza, Strzemieszyce, Łazy, Zawiercie i Ząbkowice. Z chwilą przybycia pociągu orkiestra odegrała Hymn narodowy, a kompania sprezentowała broń. P. ministra powitał prezes Ogniska Ząbkowice ob. Pawelec, wręczając mu wiązankę kwiatów, a mała Aneczka Pawelcówna w imieniu najmłodszych Kapewiaków wręczyła p. ministrowi Beckowej wiązankę róż białych i czerwonych, za co została serdecznie ucałowana przez p. ministra. P. minister przeszedł przed frontem kompanii KPW i przyjął raport od jej d-cy ob. Idzikowskiego.*
- l. 10.09.1936 r. ząbkowicki dworzec był „świadkiem” krótkiej wizyty gen. Rydza-Śmigłego, powracającego pociągiem z Francji<sup>23</sup>. General zabawił w Ząbkowicach zaledwie 8 minut, ale w miastach Będzin i Dąbrówka Górnicza nie zatrzymał się w ogóle, a w Zawierciu „gościł” zaledwie przez 60 sekund<sup>24</sup>.



Wizyta gen. Edwarda Rydza-Śmigłego. Ilustracje z tygodnika „Wiarus”<sup>25</sup>

#### 4. Uwagi końcowe

Oprócz dworców kolejowych (omawianego i wyburzonego w 2017 r.), w Ząbkowicach znajdują się dwa wyjątkowo cenne architektonicznie zabytki kolejowe, tj. wieża ciśnień z 1881 r. oraz tzw. pałacyk naczelnika – siedziba V Oddziału Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej – wzniesiony w neogotyckim stylu w latach dziewięćdziesiątych XIX w. Opustoszały „pałacyk” spłonął w 2001 r. i pozostaje w stanie całkowitej ruiny, natomiast stan nieczynnej i pozbawionej opieki wieży ciśnień od lat sukcesywnie się pogarsza.

OPRACOWAŁ:

<sup>21</sup> „Żołnierz Polski”, nr 19, Warszawa, 10.05.1931, str. 464.

<sup>22</sup> „Kolejowe Przystosobienie Wojskowe”, nr 12, Warszawa, grudzień 1934, str. 14.

<sup>23</sup> „5-ta Rano”, nr 257, Warszawa, 11.09.1936, str. 1.

<sup>24</sup> Tamże.

<sup>25</sup> „Wiarus”, nr 38, Warszawa, 19.09.1936, str. 29.

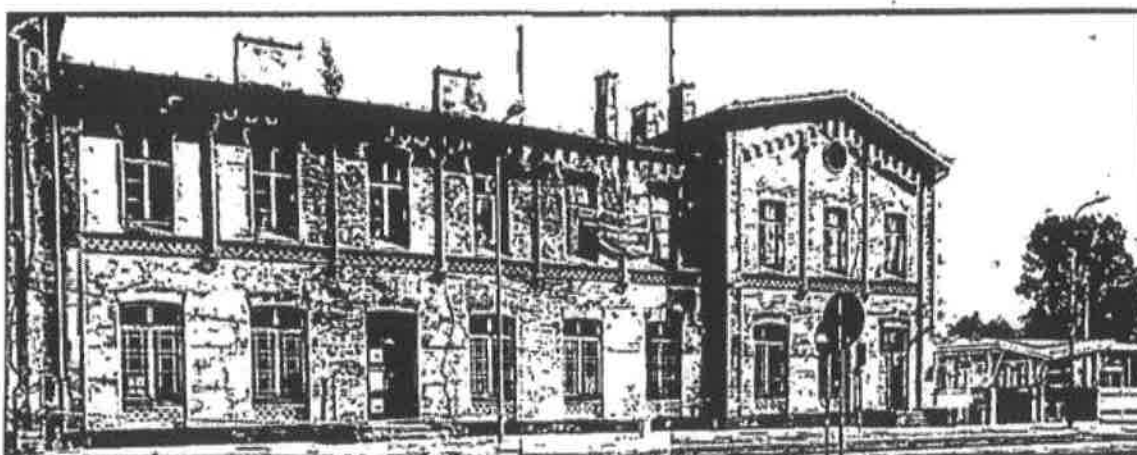
## FOTOGRAFIE DWORCA Z OSTATNICH 9 LAT



19.12.2011 r. Dworzec wkrótce po zamknięciu. Fragment fotografii z portalu Ogólnopolska Baza Kolejowa (fot. A. Jonderko)



12.05.2012 r. Nieczynny dworzec. Zdjęcia z portalu Ogólnopolska Baza Kolejowa (fot. A i P. Król)



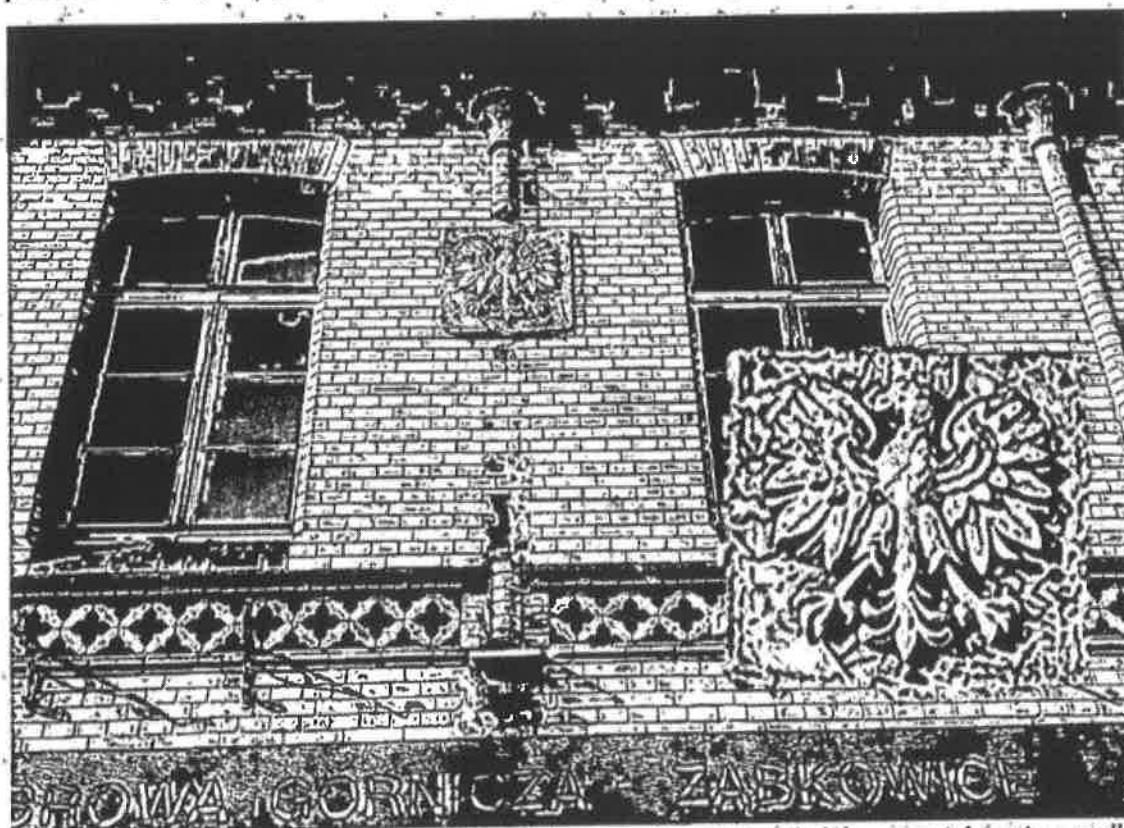
Wrzesień 2019. Odpadające fragmenty elewacji, drzewo rosnące na dachu i baner z ofertą wynajmu. Fragment ilustracji z „Wyborcza Sosnowiec.pl” (fot. A. Stefaniak-Zubko)

<https://sosnowiec.wyborcza.pl/sosnowiec/7,93867,25196264,nowe-centrum-przesiadkowe-przy-nieczynnym-dworcu-pkp-czeka-juz.html>





Wrzesień 2019. Dworzec i centrum przesiadkowe. Ilustracja z „Wyborcza Sosnowiec.pl”  
(fot. A. Stefaniak-Zubko) <https://sosnowiec.wyborcza.pl/sosnowiec/7,93867,25196264,nowe-centrum-przeiadkowe-przy-nieczynnym-dworcu-pkp-czeka-juz.html>



31.10.2019 r. Fragment elewacji frontowej (od strony peronów) z dodanym powiększeniem godła. Kilka lat temu orłowi spadła z głowy dolepiena niegdyś korona. Stan symbolu państwa polskiego, oraz otoczenia, w jakim jest eksponowane, dobitnie świadczy o jakości opieki nad zabytkiem i stosunku „opiekunów” do Rzeczypospolitej Polskiej (fot. ...)

Załącznik nr 3

Polskie Koleje Państwowe S.A.  
Centrale  
Al. Jerozolimskie 142A, 02-305 Warszawa



Centrale  
Biuro Zarządu  
tel.: +48 22 474 91 01  
fax: +48 22 474 91 02  
e-mail: [sekretariat.koz@pkr.pl](mailto:sekretariat.koz@pkr.pl)

Warszawa, 30 czerwca 2020 r.

Znak sprawy: KOZ04.0134.100.2020.AY/4  
UNP: 2020-0277396

*Szanowny Panie,*

W odpowiedzi na wniosek z dnia 28 czerwca 2020 r. o udostępnienie informacji na podstawie ustawy z dnia 06 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t. j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1429 ze zm.) dot. dworca kolejowego Dąbrowa Górnicza Zabkowice uprzejmie informuję, że właścicielem budynku dworcowego są Polskie Koleje Państwowe S.A. (dalej: „PKP S.A.” lub „Spółka”). Z uwagi na to, iż budynek dworca to pułostan w bardzo złym stanie technicznym, Spółka zleciła wykonanie oceny jego stanu technicznego.

Ponadto informuję, że PKP S.A. obecnie nie planuje modernizacji dworca kolejowego Dąbrowa Górnicza Zabkowice.

*Z poważaniem,*

DYREKTOR BIURA ZARZĄDU

*Lucyna Klein-Klaranbach*

Lucyna Klein-Klaranbach